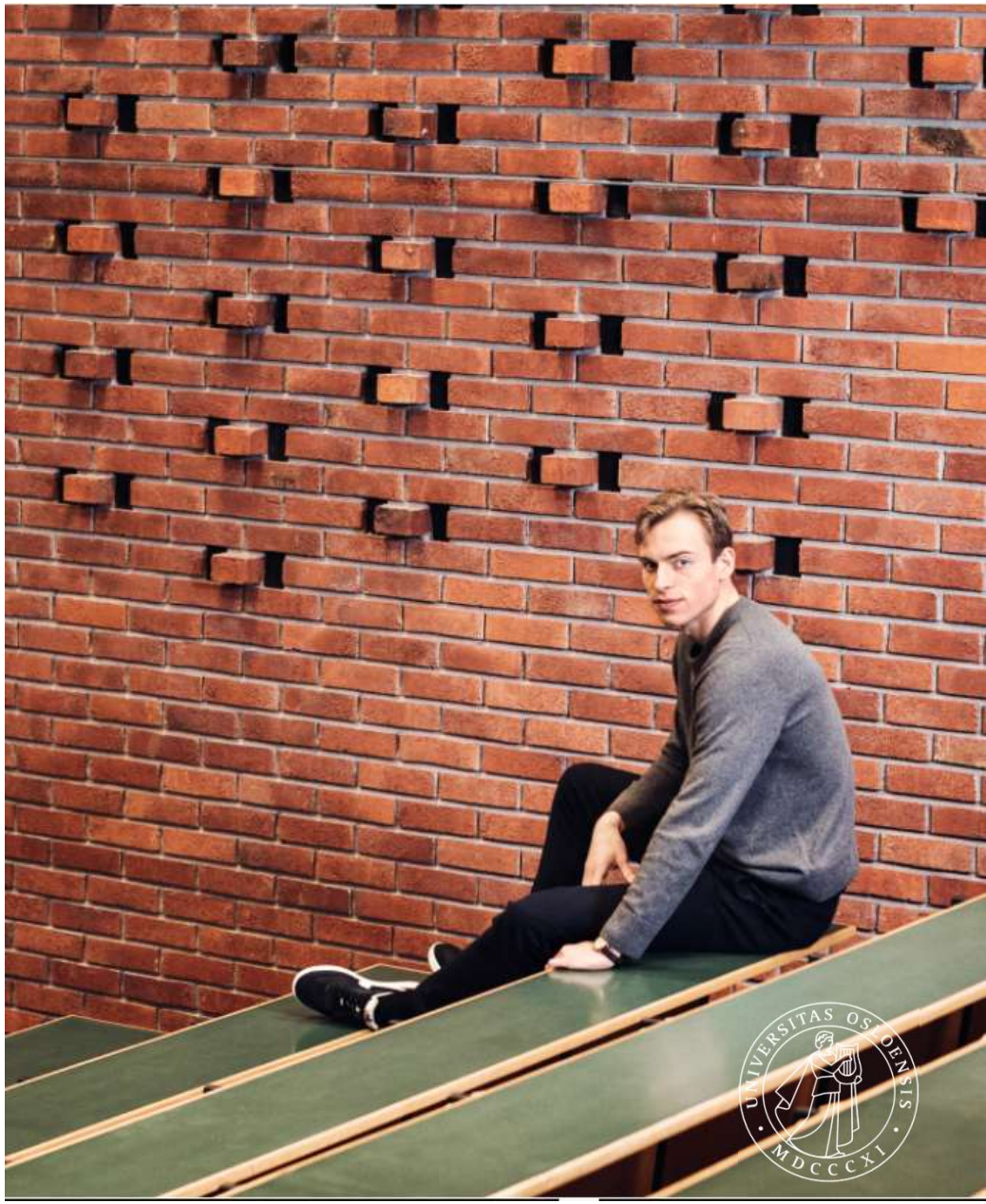
UNIVERSITETET I OSLO

Hva er egentlig opptaksrammer/ opptakskapasitet?

Oktober 2025

Jonny Roar Sundnes og Birgitte Brørs
Studieavdelingen

Formål

- Fakultetene har innen 1. oktober meldt inn forslag til opptakskapasitet til UiOs studieprogram, i tråd med årshjulet for arbeidet med utdanningsporteføljen.
- Dette har vært en årlig innmelding i mange år, men i år var første innmelding med nye føringer for å fastsette opptakskapasiteten. Fra årets bestillingstekst:

  «*Nå kan fakultetene i større grad gjøre egne vurderinger av opptaksrammen og av muligheten til å ta opp flere studenter, forutsatt at de har kapasitet til dette uten å gå på bekostning av utdanningskvaliteten. Dersom det skal tas opp flere studenter på et studietilbud, legger Studieavdelingen til grunn at opptakskapasiteten må økes, slik at antallet utlyste plasser også økes. Antallet utlyste plasser på studieprogrammet skal i utgangs-punktet reflektere det antallet møtte studenter man ønsker å ha ved studiestart […]. Fakultetene kan derfor nå melde inn endret opptakskapasitet for et studietilbud uten å gjøre en tilsvarende reduksjon på et annet studietilbud.»*
- Flere av fakultetene har stilt spørsmål ved hva dette betyr, og hva som egentlig ligger i begrepene opptaksramme/opptakskapasitet. Vi søker å oppklare dette her.

Bakgrunn

- Innretningen av UiOs utdanningsportefølje må ta mange hensyn, både til den faglige utviklingen, utdanningenes kvalitet, samfunnets kompetansebehov, søkernes etterspørsel og fakultetenes ressurser.

- Det nye nasjonale finansieringssystemet (2025) og den justerte interne fordelings-modellen (2026) legger stor vekt på studiepoengproduksjon og gjennomføring.

- UiO har gått bort fra føringen om at opptakskapasiteten skal være et nullsumspill. Dette gir fakultetene mulighet til å gjøre egne vurderinger av muligheten til å ta opp flere studenter, dersom det er ledig kapasitet.

- I dag vedtas opptakskapasiteten formelt av rektor, men reelt er det fakultetene som avgjør når de vurderer ressursgrunnlaget sitt og foreslår opptakskapasitet.

UiOs opptakskapasitet

- Opptaksrammen angir UiOs kapasitet for intern-finansiert utdanning som dekkes av UiOs ordinære bevilgning fra KD.
- Opptaksrammen må settes så høyt at kandidat-produksjonen for programmet blir tilstrekkelig, selv om noen studenter faller fra underveis i studieløpet.
- I tillegg kommer UiOs kapasitet for å ta opp studenter fra utenfor EØS og Sveits som betaler studieavgift. Utdanningen for disse studentene dekkes ikke av UiOs ordinære bevilgning fra KD.

➢ Summen av opptaksrammen og antall avgifts-betalende studenter er UiOs opptakskapasitet.

Velkomstseremonien i august 2025

Hva står på programsiden?

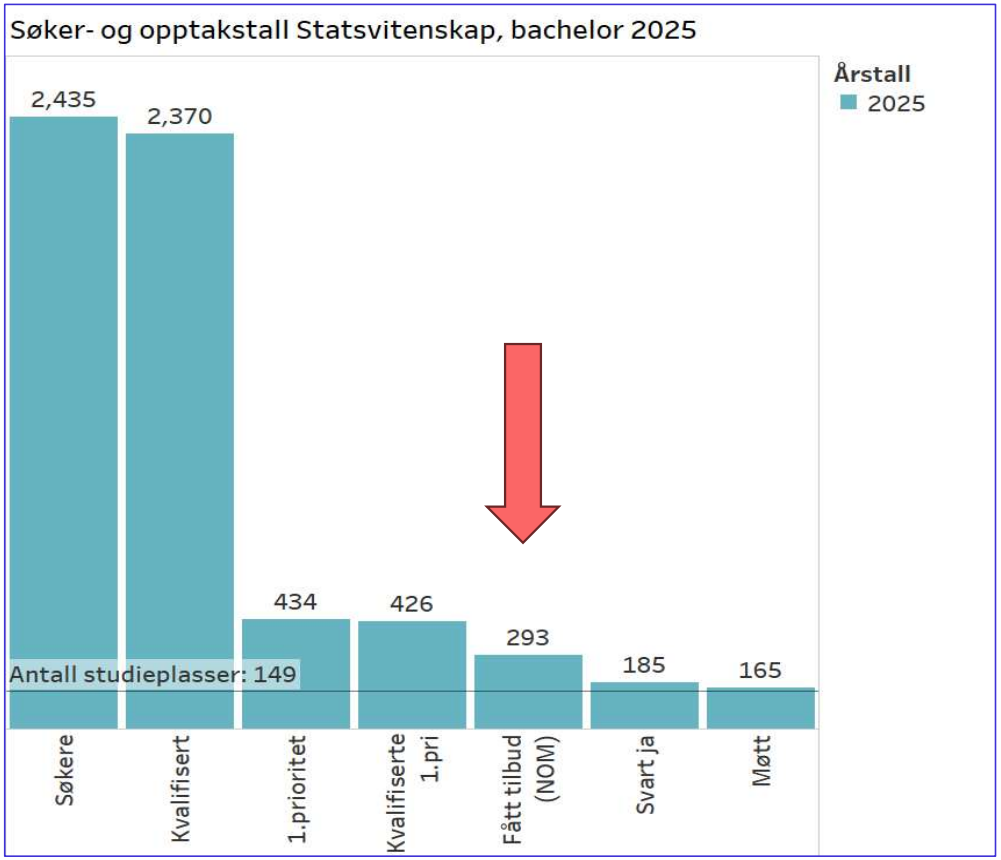
- Det er opptakskapasiteten som angir hvor mange studenter som kommer til å sitte i klasserommet ved studiestart.
- I dag er det opptaksrammen som står på programsiden, men kanskje det er den samlede opptakskapasiteten som bør stå der i stedet?
- Spørsmål til oss selv: hva gir best informasjon til søkerne? Hva gir best oversikt for UiO-ansatte? Klarer vi å forklare en endring, eller blir det rot?

NB! En eventuell endring krever utvikling.

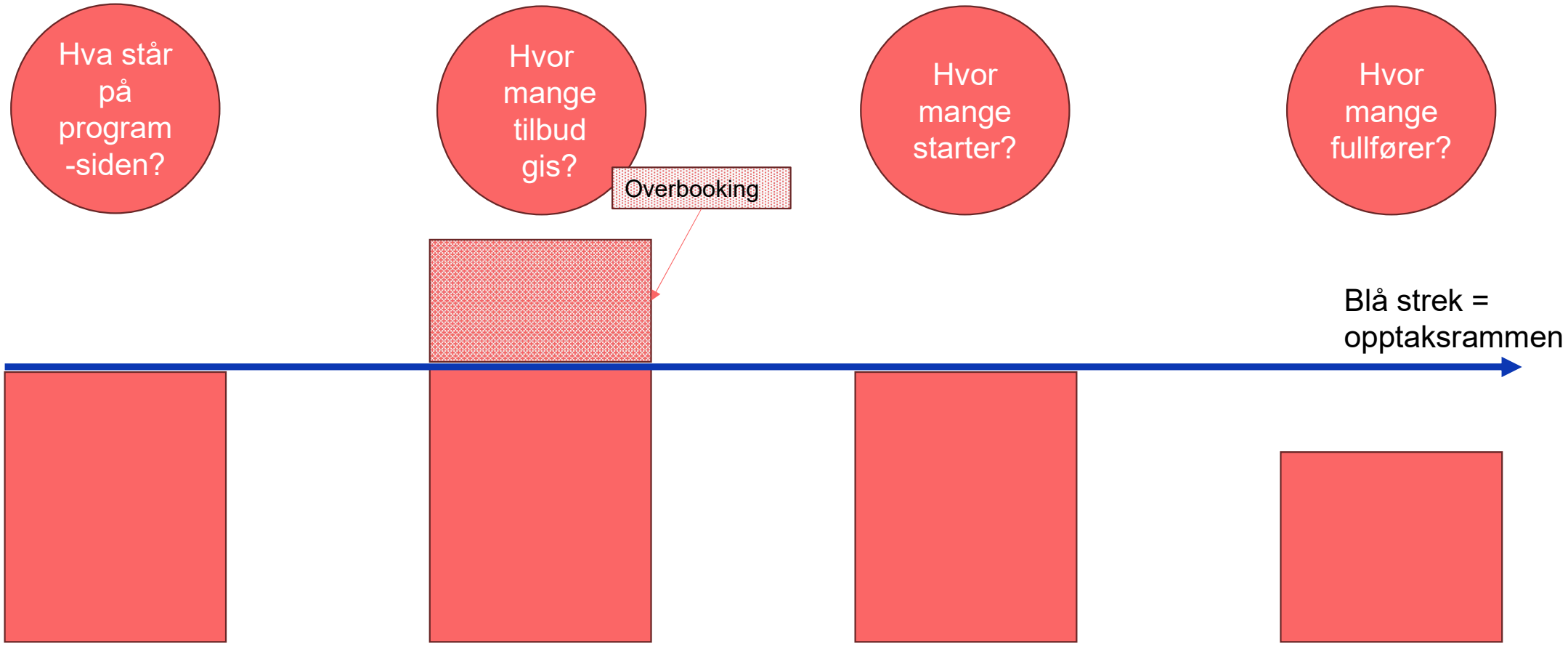
Overbooking

- Figuren viser hvor høyt det totale antallet søknader er sammenlignet med hvor mange som ender opp med å starte på studiet: eksempel statsvitenskap 2025.
- Overbooking angir antall tilbud som må sendes ut for at et studieprogram skal fylle opptaksrammen sin.
- Hvor stor overbookingen må være baseres på en vurdering av historiske data om søkernes adferd og finger-spitzgefühl hos opptakskollegaene.
- Målet med overbooking: treffe opptaks-rammen (svart strek, 149) for programmet.

UNIVERSITETET
I OSLO

Hva er nå egentlig opptaksrammen?

Dagens historietime

- UiO mottar finansiering fra KD koblet med en forventning om hvor høyt aktivitets-nivået vårt skal være. Når KD snakker om én studieplass, mener de vanligvis én avlagt 60-studiepoengsenhet.
- Utgangspunktet for UiOs antall studieplasser var innføringen av nytt nasjonalt finansieringssystem i 2002. To år tidligere ble det avlagt 16 217 egenfinansierte 60-studiepoengsenheter ved UiO, og antallet studieplasser det året ble satt til 16 217. Dette tallet er senere oppjustert ved studieplasstildelinger fra KD.
- Men: i årene etter 2002 så UiO en kraftig økning i studentantallet, noe som kunne svekke det økonomiske grunnlaget for utdanningene. Det var derfor nødvendig å regulere opptaket av nye studenter bedre, og opptaksrammene ble innført.
- Ved første gangs fastsettelse av opptaksrammene (om lag 2005) ble det også bakt inn et til dels vesentlig forventet frafall. På de fleste programmene ble opptaksrammen derfor satt mye høyere enn det ønskede resultatet.

Hvor ble studieplassene av?

- I UiOs gamle interne fordelingsmodell ble basiskomponenten forklart ved hjelp av noen faste elementer: studieplasser, spesialiteter (småfag, tannklinikk, eksperimentell infrastruktur), rekrutteringsstillinger, samt ordinær grunnfinansiering for sentre, museer, universitetsbiblioteket og fellesadministrasjonen.

- I den nye interne fordelingsmodellen har man gått bort fra de spesifiserte fordelingsnøklene for å bidra til en enklere modell. Dette innebærer at enhetenes rammer videreføres som en uspesifisert basisramme. Dette synliggjør den reelle valgfriheten UiO har i disponering av bevilgningen fra KD.

- Sagt på en mer folkelig måte: pengene og det forventede aktivitetsnivået vil være der fremdeles, men er ikke lenger spesifisert i selve fordelingsmodellen.

Foto: Stockbilder

Finansiering av nye og endrede studietilbud

Utgangspunktet er dermed at UiOs aktivitetsnivå er i balanse med UiOs ressurs-grunnlag. Framover er det tre måter å finansiere nye og endrede studietilbud på:

- Tilførsel av friske midler: Aktuelt dersom KD tildeler friske studieplasser til UiO. Slike tildelinger vil trolig være øremerket til regjeringens prioriterte formål. Konsekvens: opptaksrammen utvides med friske ressurser.
- Omdisponering av ressurser: Aktuelt dersom man vil flytte kapasitet mellom programmer. Dette vil trolig være hovedmåten å finansiere nye og endrede studietilbud på framover. Konsekvens: opptaksrammen flyttes, summen er lik.
- Nye måter å bruke eksisterende ressurser på: Aktuelt dersom det er ledig kapasitet i et fagmiljø til å gi noe mer undervisning og veiledning enn i dag. Konsekvens: opptaksrammen utvides uten friske ressurser.

Omdisponering av kapasitet

- Tidligere ble omdisponering innenfor samme studie-type og finansieringskategori gjort direkte. Dersom den ene årsenheten økte med fem studenter, reduserte man en annen årsenhet tilsvarende.

- Ved omdisponering mellom ulike studietyper eller finansieringskategorier ble det tidligere gjort en konkret omregning med utgangspunkt i basisfinansieringen for og varigheten av de aktuelle studietilbudene.

- Framover bør forslag til omdisponering være basert på en konkret vurdering av ressursgrunnlaget som trengs for å øke kapasiteten på et studietilbud og kapasiteten det tilsvarer for studietilbud man flytter ressurser fra.

Foto: Stockbilder

Hvordan forholde seg til opptaksrammebegrepet i dag?

- Det vil fortsatt være viktig å kommunisere til søkerne hvor mange plasser vi forventer å tilby = antall studenter i klasserommet ved studiestart. Det er derfor dette tallet som bør stå på programsiden, ikke forventet antall ferdige kandidater.

- Når fakultetene endrer kapasiteten på et studieprogram, setter de i praksis en ny opptaksramme, også dersom endringen er basert på reell kapasitetsvurdering.

- Det vil alltid være frafall underveis i studieprogrammet, og antall ferdige kandidater vil være lavere enn opptaksrammen. Fakultetene kan bruke Tableau for å anslå forventet frafall, som i sin tur kan brukes ved vurdering av opptaksrammen.

- NB! KD har fremdeles oversikt over hvor mange studieplasser som er tildelt de tidligere måltallsutdanningene. For disse trengs det et (enda mer) bevisst forhold til hvor mange man tar opp og hvor mange man får ut i andre enden.